

AGOSTON GYORGY ~~ME~~
gyakorló gimnáziumi tanár, Szeged

A francia nyelv tanítása az alsó tagozaton

Szeged város kulturális fejlődésének új fejezetéhez hozzátartozik a szabadtéri játékok felújítása. Az ezzel kapcsolatban megnövekedett idegenforgalom magával vonja az idegen nyelvek tanulásának szükségességét. Tehát csupán helyi vonatkozásban és egyetlen szemszögből tekintve is hiánypótló az a tanügyi intézkedés, mely városunkban is létrehozta a gimnáziumok nyelvi tagozatú osztályait. Még inkább biztosítja az idegen nyelvek elsajátítását, hogy (bár egyelőre még csak kísérletként) már az általános iskola alsó tagozatában megindult egy-egy kijelölt idegen nyelv oktatása.

Szegeden — a Ságvári Endre Gyakorló Ált. Iskolában — a francia nyelv tanítása kezdődött meg 1963-ban a III. osztályban, és azóta is folytatódik fokozatosan kiépítve. Itt a normál osztályok kötelező óraszámát túllépve, heti 5 órában tanítjuk a francia nyelvet. Az eddigi tapasztalatok és eredmények egyrészt azt bizonyítják, hogy a tanulóknak ez a heti plusz 5 óra megfelelő módszer mellett, nem jelent nagy megterhelést, másrészt azt, hogy az idegen nyelv tanulásának megkezdéséhez ez a legalkalmasabb idő. A tanulóknak az anyanyelvben már biztos alapjuk van, az iskolai életet és munkát is megszokták, az idegen nyelv tanulása nem megy a többi tárgy rovására, s a további két év alatt olyan otthonossá válnak a francia nyelv tanulásaiban, hogy nem zavarja őket az V. osztályban újként jelentkező orosz nyelv.

Ez a rövid beszámoló azt kívánja megvilágítani, hogy a fenti iskolában miféle elgondolás és milyen eljárásokkal tanítottam az elmúlt két évben a francia nyelvet.

Az első évben (a III. o-ban) csak hallás után, audio-vizuális-orális módszerrel tanítottam. Fő elvem volt, és ezt bevált módszernek tekintem, hogy se az órán, se az órán kívül magyar szót ne használjak még magyarázatképpen sem. Kezdetben sok volt a nehézség. Ezek leküzdéséhez leleményességre és jó pedagógiai fogásokra volt szükség. Mindennek ellenére a munka nem vált unalmassá. A gyerekek örömmel várták a francia órát, hiszen érdekes volt számukra, és egészséges szellemi vetélkedést jelentett. Nagyjából az is volt, mert minden játékos módszerrel történt.

Arról, hogy egy óra hogyan zajlott le kezdetben és később, az 1964. évi 16. számú Köznevelésben részletesen beszámoltam. Eljárásom lényege, hogy csak franciául beszéltem, s emellett állandóan, szinte az unalomig ismételtetem egyénileg és kórusban. Azt tapasztaltam, hogy a kisebb gyerek is szeret ismételni, és ha valamit tud, akkor azt még szívesebben mondja. Azonkívül könnyen lehet aktivizálni. Még nincsenek gátlásai, nem szégyenkezik, ha hibázik, és nem fél attól, hogy rosszul mondja. Hallási érzékelőképessége annyira finom, hogy a kiejtési árnyalatokat is megérzi, és könnyen ejti ki az idegen szavakat.

A következő évben, a IV. osztályban az első évben alkalmazott módszerrel folytattam a beszédkésztség fejlesztését, a súlypont azonban az írás-olvasás tanításán volt. Két füzetet rendszeresítettem. Az egyik iskolai munkafüzet volt, s ebbe házi feladatokat is írtak, a másikba a helyesírási gyakorlatok kerültek. Az első félévben a kötelező 5 órából 3-at az írás-olvasás gyakorlására használtam fel, két órában pedig a francia Képeskönyv leckéit vettük sorba. A második félévtől kezdődően már nem volt ennyire elhatárolt a gyakorlati és az olvasási óra. Az említett Képeskönyv leckéit kezdetben csak a társalgás céljaira használtam, később már másoltak belőle. Minden olvasmányt lexikailag átdolgoztunk, kérdések özönével jól átforgattunk. Később az olvasmányokból részleteket kellett könyv nélkül megtanulni vagy tartalmilag elmondani. Ezzel az eljárással a könyv egész anyagát átvettük. A tankönyv végén használt imparfait és passé-composé igeidőket vizont, bonyolultnak tartván, külön nem mélyítettem, csupán érzékeltettem velük a múlt időt, és néhány ige-t el is ragoztunk szóban és írásban. De csak a passé-composé időben.

Miután a francia nyelvben nem írunk fonetikusán, mint általában a magyar nyelvben, az írást olyan szavakkal kezdtük, melyek nem jelentenek eltérést a magyar fonetikától és írástól. Természetesen csak olyan szavakkal, melyeket a tanulók már ismertek, pl. le livre, la table, le banc, malade, propre stb. Nyolc-tíz szó került így a táblára. Ezeket lemásolták a munkafüzetbe, s otthon házi feladatként újból leírták. Másnap tollbamondás alapján kerültek ezek a szavak az e célra rendszeresített helyesírási füzetbe. A nagyobb százalék hibátlanul írt le minden szót. Voltak, akik a szóvégén levő „e” betűt kihagyták, mert a beszédben ez nem hangzik. Ekkor került sor ama bizonyos, nem egészen helyesen elnevezett „néma O” érzékeltetésére, helyes kiejtésére és írására.

Ezután következett az „U” betű, amely a franciában mindig „Ü”-nek hangzik. A tanulóknak ekkor is maguknak kellett olyan szavakat mondani, melyekben ez a hang szerepel. Így került a táblára: le mur, la plume, sur stb. Az előbb említett módon először a munkafüzetbe írták a szavakat, majd otthon lemásolták, és másnap-diktálásra kerültek. Ez alkalommal azonban már — és később is minden alkalommal — mondatokat is írtak. Pl.: Le livre est sur la table. La lampe est sur le mur. Az „est” szót felírtam a táblára. Hallásból már ismerték, jelentését tudták. A helyesíráshoz egyelőre magyarázatot nem fűztem. Majd később, amikor az „et” szó is sorra került, akkor állítottam szembe a két szó jelentésének és írásának különbségét, mivel kiejtésükben majdnem hasonlóak.

A fenti módszer szerint került sor azután azokra a betűcsoportokra, amelyek még jobban eltérnek a magyartól, mint pl.:

- az „OU” mint „U”
- „AU” mint „Ó”
- „CH” mint „S”
- „J” mint „ZS” stb.

Fokozatosan, bizonyos válogatás után áttértünk a könyvből való másolásra és az írás-olvasásra. December végén már kizárólag a könyv alapján dolgoztunk: olvastunk és beszélgettünk, de soha nem fordítottunk. Erre nem is volt szükség. A szöveget értették, hiszen a feladott kérdésekre szépen feleltek, legalábbis zömmel, és a sok ismétlés során a gyengébbek is elsajátították a gyakorlás anyagát. Csak ritkán fordult elő egy-egy új, a „helyesírás” szempontjából ismeretlen szó, pl.: yeux, coeur, soeur. Többszöri leírás után ezt is tudomásul vették, és mehettünk tovább.

A tollbamondási hibákat kezdettől fogva úgy javítottuk, hogy minden hibás szót többször le kellett írni. Itt is voltak fokozatok. Év végére már egyszer elolva-

sott, még be nem gyakorolt szöveget is diktáltam. Ezek a gyakorlatok zömmel jól sikerültek. Azt nem állíthatom, hogy már kifogástalan eredményt értünk el, és nincsenek megoldásra váró problémáink. Ezt nem is lehet kívánni, hiszen anyanyelvükön is ejtenek hibát a tanulók még a felsőbb osztályokban is. Az eredmény mégis meglepő és figyelemre méltó. Az alapot megkapták, és erre lehet építeni. Az említett módszer alkalmazása nyomán elfogadhatóan írnak és olvasnak. Ez az eredmény talán még értékesebb, ha hozzáfűzöm, hogy két éven át még magyarázatképpen sem használtam magyar szót.

Az idén, az V. osztályban már — a beszédkészség fejlesztését szolgáló olvasmányokon belül — a francia nyelvtan alapelemeivel ismerkednek meg a tanulók. Nagy nehézséget okozott, hogy — kísérleti iskola lévén — megfelelő tankönyv nem állt rendelkezésünkre. Ennek pótlására a nyár folyamán Gyurkovics Árpád kartársammal egy 17 olvasmányt tartalmazó jegyzetet állítottunk össze. Egy-egy olvasmányt 8 órában dolgoztunk fel. Ebben az időkeretben természetesen lexikai, társalgási, helyesírási gyakorlatokat végeztetünk. A nyelvtani anyagot egyelőre csak az igeragozás képezi (jelen, múlt, jövő idő), állító és tagadó forma.

Tudom, hogy a megfelelő, színes illusztrációjú tankönyv, a mai modern szemléltető eszköz: a magnószalag, lemez, diafilm a tanulók számára érdekesebbé, változatosabbá teszi az órákat, de nem biztos, hogy eredményesebbé. Felfogásomnak az igazolására talán Marcell Didier-nek, az október hónap elején Szegeden járt francia tankönyvkiadónak a szavaira is hivatkozhatnék. Ő megtekintette egy órát az V. osztályban, és a két évi munka eredményét a lehető legjobbnak találta. S bár az audio-vizuális eszközök készítője és terjesztője, mégis azt a kijelentést tette, hogy nem szolgálja ugyan könyveinek és módszereinek propagálását, de meg kell mondania, hogy a legmodernebb eszközök alkalmazása is csak úgy hoz eredményt, ha az helyes pedagógiai érzéssel párosul, ellenkező esetben több kárt okozhat, mint hasznot. Ezt a megállapítást azzal egészítem ki, hogy a nyelvtanulás sikerének titkát a direkt módszerben látom. Az elavult fordító-grammatizáló módszer mellett soha nem lesz tökéletes kiejtése a tanulónak, nem tanul meg az idegen nyelven helyesen beszélni, még kevésbé gondolkozni. Ezért tartom szerencsés újításnak, hogy az V. osztályokban az orosz nyelvet is az első hónapokban direkt módszerrel tanítják. Más probléma, hogyan hat majd egymásra a két idegen nyelv; a francia és az újként beköszöntő orosz nyelv tanítása. Ez a kérdés újabb érdekes megfigyelési anyagot jelent. Erről talán már a következő évben alkalmam lesz beszámolni.

ERDEI MIHÁLY

főiskolai adjunktus

Az orosz igeaspektusok (vid) használatáról

Az orosz nyelv oktatásában talán a legtöbb vitatott és legnehezebb problémát az igeaspektusok helyes használatának kérdése okozza. Annak ellenére, hogy e nehéz grammatikai jelenségről mind nyelvészeti, mind módszertani szempontból rengeteget írtak, az érdeklődés nem csökken a videk használatát illetően. Ez érthető, hiszen az aspektus az orosz ige alapvető kategóriája, amely jelen van az ige minden alakjában, és ilymódon az orosz mondatok többségében felmerül a videk használatának problémája.